

NYHEDSBREV NR. 8 - 2005 - ÅRGANG 3

Indhold

53 kommuner vil være kulturarvs-kommuner	s. 2
Folketinget: Gratis adgang ok	s. 3
2005-restaurering: Dysser og jættestuer	s.4
2005-restaurering: 14 ruiner	s.6
Nedblæst gård sat i stand på Samsø	s. 7
Hjemmeside til Industri kultur '07	s.8

KULTURARVSSTYRELSENS NYHEDSBREV

SLOTSHOLMSGADE 1
1216 KØBENHAVN K
TLF 72 26 51 00

REDAKTION:
KENNETH BO JØRGENSEN
kbj@kuas.dk
TLF 72 26 51 15

”Historiens Dag” bliver en leg 30. april 2006

Også i 2006 har regeringen valgt at udpege en særlig dag, hvor alle bliver indbudt til fælles oplevelser i den danske kulturarv. Historiens Dag 2006 bliver 30. april – og temaet er: Børns Leg i Historien.

Kulturminister Brian Mikkelsen har netop sikret sig opbakning fra Folketingets Finansudvalg til at bruge 1 mio. kr. fra tips- og lottomidlerne til Historiens Dag. Samtidig fik ministeren tilsagn om bevillinger til Historiens Dag for de næste tre år.

”Interessen for vores fælles kulturarv vokser stærkt i disse år, og den interesse vil regeringen tilgodese og styrke. Vi har gjort bevaring og formidling af kulturarven til et indsatsområde i kulturpolitikken. Til denne indsats hører ”Historiens Dag”, som jeg betragter som en festdag for kulturarven. En dag, hvor vi er sammen om kulturarven, glæder os over den, og bruger den til visioner for fremtiden”, siger Brian Mikkelsen.

I 2005 var der ikke et tema for Historiens Dag. Det bliver der i 2006 for at

få en skarpere profil på dagen. Emnet ”Børns Leg i Historien” er valgt både for at understrege Historiens Dag som en familiedag for alle generationer – og for at gøre historiens synlig for børn og unge.

”Man skal ikke være ret gammel, før man har oplevet, at nogle af ens barndomslege næsten er gået i glemmebogen, mens andre ser ud til at være evigt unge. Der må være masser af muligheder for at vise historien i legens lys. En udvikling, der ligesom så meget andet nærmest går fra småsten til avancerede computere. Jeg håber, at mange aspekter af legens historie må blive belyst, men først og fremmest håber jeg, at mange benytter muligheden for at lege sig igennem Historiens Dag,” siger Brian Mikkelsen.

Historiens Dag blev første gang afholdt i maj i år, da ca. 40.000 danskere deltog i flere end 650 arrangementer landet over. Kulturarvsstyrelsen skal igen koordinere projektet, der skal være et bredt samarbejde mellem alle slags kulturarvsinstitutioner, museer, arkiver, biblioteker og lokale foreninger.

53 kommuner ønsker at blive kulturarvskommune

Der er massiv interesse for at give kulturarven en mere central rolle, når det gælder udviklingen af de nye danske kommuner. Over halvdelen af Danmarks kommuner har søgt om at blive "kulturarvs-kommune". 53 ud af landets kommende 98 nye kommuner ønsker at være med til at afdække mulighederne for, at kommunerne kan bruge kulturarven som løftestang for udviklingen i det byggede miljø og til at tiltrække flere borgere, mere erhverv og flere turister.

Kulturarvsstyrelsen og Fonden Realdania har i fællesskab taget initiativ til forsøget, hvor tre kommuner bliver udpeget til "kulturarvs-kommune". De skal blandt andet give bud på, hvordan kulturarven kan indarbejdes som et strategisk element i kommuneplanen.

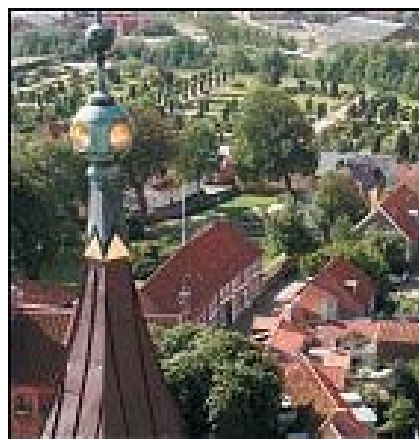
Forsøgskommunerne får støtte og tilskud til projektet af Kulturarvsstyrelsen og Fonden Realdania. Direktør Hans Peter Svendler, Fonden Realdania: "Det er et bredt og meget spændende ansøgningsfelt. Ansøgningerne viser, at mange kommuner virkelig har kulturarv i tankerne i udviklingen af de nye kommuner. Flere mener direkte, at kulturarven er det, der skal binde de gamle kommuner sammen til en ny helhed."

Også selve projekterne i ansøgningerne viser stor kreativitet, når det gælder om at udnytte den bestående kulturarv. Direktør Steen Hvass, Kulturarvsstyrelsen:

"Vi har ansøgninger fra store bykommuner, der har gjort sig tanker om, hvordan de vil udnytte gamle industrianlæg til ny gavn for kommunen. Der er ansøgninger fra forstadskommuner, som ønsker at gøre deres forholdsvis nye historie til en del af kulturarven. Og der er landkommuner med projekter, der vil gøre dem tydeligere på landkortet. Vi skal nu vælge nogle kommuner ud, der tilsammen repræsenterer et så bredt felt, at de øvrige kommuner efter forsøgsperioden får mest mulig glæde af det".

Forsøget finder sted på baggrund af den fælles rapport fra Kulturarvsstyrelsen og Fonden Realdania med titlen: "Kulturarv en værdifuld ressource for kommunernes udvikling". Rapporten viser, at kulturarven udgør et stort uudnyttet potentiale i kommunerne.

Ud af de 53 ansøgere vil der blive valgt højst ti kommuner, der går videre til næste runde. De tre endelige kulturarvskommuner bliver udpeget i marts. De 53 kommuner er:

Assens, Dragør, Esbjerg, Fanø, Favrskov, Faxe, Fredericia, Holbæk, Frederikssund, Frederiksværk -Hundredet, Faaborg-Midtfyn, Gladsaxe, Haderslev, Hillerød, Hjørring, Holstebro, Hvidovre, Høje-Taastrup, Kalundborg, Kerteminde, Kolding, Køge, Langeland, Lejre, Lemvig, Lolland, Lyngby-Taarbæk, Morsø, Norddjurs, Odense, Randers, Rebild, Ringkøbing-Skjern, Ringsted, Roskilde, Rudersdal, Rødovre, Skanderborg, Slagelse, Svendborg, Syddjurs, Sønderborg, Thisted, Tønder, Varde, Vejle, Vesthimmerlands, Viborg, Vordingborg, Ærø, Aabenraa, Aalborg og Århus.

Mere om forsøget på www.kulturarv.dk og www.realdania.dk.

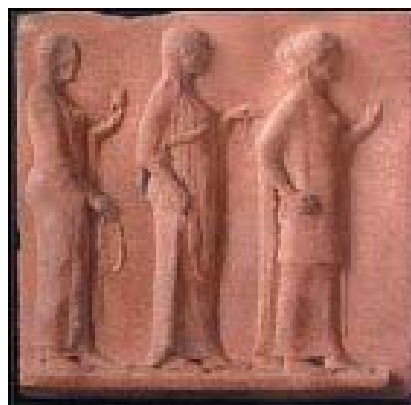
Støtte til køb af Hammershøi

Ny Carlsberg Glyptotek har netop på en auktion erhvervet et maleri af Vilhelm Hammershøi for 1.250.000 kr. Heraf har Kulturarvsstyrelsen støttet købet med 350.000 kr. fra hastesummen, der kan søges, når et museum står over for et uforudset godt tilbud.

Værket har titlen "Et Græsk Relief. Louvre". Det er fra 1891 og forestiller Louvres senarkaiske relief fra Thasos med de tre

gratier, de antikke gudinder for bl.a. skønhed og kunstnerisk inspiration.

Maleriet er et hovedværk, der forbinder antikke reception og dansk modernisme. Det vidner om den store genkomst af antikken som tema i europæisk maleri omkring 1900. Ideen om at kopiere tidligere epokers mestre og hovedværker førte hos Hammershøi til en monumental, klassicerende figurstil.

Arresthus fredes ikke

Det tidligere Ting- og Arresthus i Fredensborg bliver ikke fredet. Det står fast efter, at Kulturministeriet har behandlet en klage fra "Foreningen til Gamle Bygningers Bevaring".

Foreningen var utilfreds med, at Kulturarvsstyrelsen i sommeren 2005 besluttede ikke at fredede Ting- og Arresthuset på trods af, at huset oprindeligt var indstillet til fredning. Kulturministeriet har nu stadfæstet Kulturarvsstyrelsens afgørelse.

Da fredningssagen begyndte i 2003, var Kulturarvsstyrelsen indstillet på at fredede Ting- og Arresthuset fra 1857. Men Ting- og Arresthuset er angrebet af svamp og trænger til gennemgribende istandsættelse. Kulturarvsstyrelsen gjorde derfor fredningen betinget af, at den selvejende institution KUTA, som ønskede at indrette bygningen til kulturhus, kunne fremlægge en realistisk plan for overtagelse, restaurering og fremtidig brug af huset.

Fredningsforslaget var i forlænget høring for at give den selvejende institution mere tid til at få økonomien på plads. Da det ikke var lykket KUTA at fremlægge en plan, sagde Kulturarvsstyrelsen nej til fredning. Styrelsen er dog villig til at genoptage sagen på et senere tidspunkt, hvis betingelserne senere bliver opfyldt.

Kulturministeriets afgørelse kan ikke ankes.

Bred opbakning til gratis museer for børn og unge

Alle Folketingets partier var enige om det principielle, da kulturminister Brian Mikkelsens lovforslag om gratis adgang for børn og unge til de statsanerkendte museer var til 1. behandling den 29. november. Til gengæld var der lidt forskellige bud på metoden. Især argumenterede de Radikale og SF for en anden type økonomisk kompensation til museerne.

Lovforslaget

Lovforslaget indeholder en tilføjelse til museumsloven, der forpligter de statsanerkendte museer til "vederlagsfrit (at) give adgang til børn og unge under 18 år", efterfulgt af en ny paragraf, som giver kulturministeren mulighed for at dække museernes tabte entréindtægter.

I bemærkningerne til lovforslaget er der lagt op til en fast kompensation beregnet ud fra museernes nuværende besøgstal. Det er ikke kulturministerens plan, at dette beløb skal reguleres i de følgende år.

Lovforslaget skal ses i sammenhæng med, at regeringen fra 1. januar 2006 indfører gratis adgang for alle til de permanente samlinger på Nationalmuseet og Statens Museum for Kunst og for børn og unge på de øvrige statslige museer under Kulturministeriet.

Alle partier: Flere børn på museum!

Under folketingsdebatten var alle ordførere – fra Dansk Folkepartis Louise Frevert til Enhedslistens Per Clausen – enige om, at alle børn og unge, ikke mindst de svage grupper, bør have glæde

af museernes formidlingstilbud.

Men de Radikale og SF var samtidig bekymrede for, om den faste kompensation ville blive en sovepude for museerne. De to partier foretrækker i stedet en refusionsordning, hvor museerne får kompensation i forhold til det faktiske antal børn og unge, som besøger museet. Formålet er at give museerne et økonomisk incitament til bedre formidling for de yngre målgrupper.

Socialdemokratiet var positivt indstillet over for en refusionsmodel, mens hverken regeringspartierne, Dansk Folkeparti eller Enhedslisten så nogen problemer i den faste kompensation til museerne.

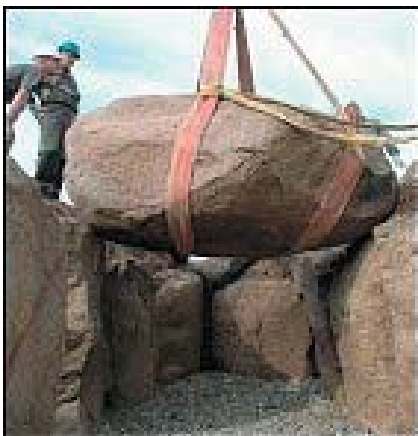
Lovforslaget skal nu behandles i Folketingets Kulturudvalg, hvor medlemmerne bl.a. vil diskutere, hvordan den kommende lov skal evalueres.

Ni dysser og jættestuer restaureret i 2005

En del af Danmarks 5-6000 år gamle dysser og jættestuer trænger kraftigt til istandsættelse. Nogle af dem er så medtagne, at der er fare for, at store stenblokke kan styrte ned.

Takket være en særlig finanslovsbevilling gennemfører Kulturarvsstyrelsen i samarbejde med Nationalmuseet et restaureringsprogram i 2005-08. Formålet er at sikre og genoprette de mest ødelagte fortidsminder, så offentligheden kan få adgang til dem. I 2005 er der gennemført to større restaureringsprojekter og en række mindre istandsættelser.

Jættestue ved Strids Mølle, Sydsjælland

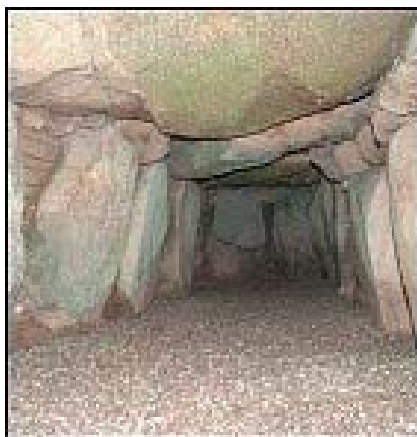
Dæksten lægges på plads over jættestuen ved Strids Mølle.

Tæt på Susåen syd for Bavelse Sø har arkæologerne forvandlet en jættestue fra tilgroet ruin til et meget seværdigt fortidsminde.

De fire store dæksten, der har udgjort loftet i gravkammeret, var delvis styrtet ned, så de udgjorde en fare for de besøgende. Ved istandsættelsen blev de mægtige dæksten løftet af, og den nedfaldne jord fjernet, hvorefter stenene igen blev anbragt som loft over jættestuen. Til slut blev jordhøjen genskabt bl.a. ved hjælp af stabilgrus og en vandtæt membran, som fremover skal sikre jættestuen mod indtrængende vand.

Tæt ved jættestuen ligger to langdysser. I den østlige af dem var der fare for, at et tonstungt stenfragment skulle skride ned. Det blev derfor gravet fri og anbragt på ny i dyssekammeret. Der er nu offentlig adgang til i alt fem dysser og jættestuer, der ligger på begge sider af Suså.

Svinø Østerhøj, Sydvestsjælland

Jættestuekammeret i Svinø Østerhøj

Årets andet store restaureringsprojekt foregik på Svinø mellem Næstved og Vordingborg. Jættestuen Østerhøj har i mange år ligget tilgroet og ødelagt uden offentlig adgang. Nu er alle de væltede og nedskredne sten på plads igen, og de manglende sten erstattet af andre. Det var i dette tilfælde nødvendigt at sikre nogle af dem med rustfri stålbeslag og betonforankringer. Afslutningsvis blev den beskyttende jordhøj genopført.

Både Svinø Østerhøj og den nærliggende jættestue Måneshøj indgår i et formidlings samarbejde mellem foreningen "Landbrugets Naturplan for Køng Sogn", Storstrøms Amt og Skov- og Naturstyrelsen. Fra foråret 2006 vil der være adgang til begge jættestuer ad et stisystem, og der bliver også opsat informationsskilte.

Mindre istandsættelser og reparationer

Ved Glumsø mellem Ringsted og Næstved

har nogen for mange år siden prøvet at sprænge dækstenen af et dyssekammer. Det lykkedes ikke, og stenen har siden da hængt i to halvdele med risiko for nedstyrtning. De to brudstykker er nu sat sammen med et beslag af rustfrit stål, så man uden risiko kan færdes omkring dyssen.

I jættestuen Rishøj syd for Præstø var en del af de stenfliser ("tørmur"), som normalt er stablet op mellem sidestenenene i en jættestue for at gøre kammeret tæt, faldet ud. Resultatet var, at der lå et 15 cm tykt lag af nedskredet jord i kammeret og gangen. Skaderne er nu repareret, og jorden fjernet, så besøgende uhindret kan komme ind og se jættestuen.

Ved Stuby øst for Knudshoved Odde ligger jættestuen Milhøj. Den har i år fået udskiftet de gamle, gennemtærede jernunderstøtninger fra begyndelsen af 1900-tallet med nye af rustfrit stål.

På en ellers velbevaret landdysse ved Vedbygård i Vestsjælland var en af de randsten, der omgiver jordhøjen, begyndt at hælde ud af. Den er nu rettet op igen.

Oprydning efter grævlingebesøg

To nordjyske jættestuer har haft besøg af grævlinger, som har bygget rede i kamrene. Når grævlingerne graver gange, kan det true jættestuernes stabilitet, og det er farligt for mennesker at møde en grævling, som føler sig spærret inde.

Nationalmuseets folk har nu ryddet op og udbedret skaderne både i jættestuen ved Iglso og i Spanskøje ved Snæbsum. Begge steder er der opsat selvlukkende låger og underkarme af rustfrit stål, som fremover skal holde grævlingerne ude.

I 2006 er det en ny række dysser og jættestuer, der står for tur til restaurering. Læs om det i det kommende Nyhedsbrev.

Nedlagt godsbane-kompleks indstillet til fredning

Et nedlagt godsbane-kompleks tæt ved Nørrebro Station i København er indstillet til fredning af Det Særlige Bygningssyn. Fredningsforslaget omfatter en gammel godsfragtstation, fragtmanshaller, perronerne og toldmagasinbygningen.

Forslaget om fredning kommer fra Foreningen for Bygnings- og Landskabskultur, der ønsker at bevare komplekset, som ejes af DSB. Forslaget er nu sendt i offentlig høring indtil 1. april næste år. Derefter vil Kulturarvsstyrelsen tage endelig stilling til en fredning.

Der er flere begrundelser for ønsket om fredning. Fragtmanshallerne, som blev brugt til at omlade gods fra jernbane til lastvogne, er en bygningstype, der har været kendt ved alle stationsanlæg i Danmark. Men på Nørrebro er den unik, ikke mindst på grund af en imponerende 140 m lang lagerhal, som er et eksempel på periodens fornemme traditioner inden for tømmerbyggeri. De to murstensbygninger – kontorhuset og toldkammer-

bygningen – står i en fornem, beskedent nyklassicisme.

Komplekset kan ifølge Det Særlige Bygningssyn være med til at fortælle Ydre Nørrebros industrielle historie i en tid, hvor de fleste store industrier i området er nedlagt. Og sammen med de to fredede stationer: Lygten og Nørrebro, indgår det i en helhed, der fortæller om udviklingen inden for jernbanen, der

skabte et helt kvarter med industrier og arbejderboliger.

Med udbygningen af industrien på Ydre Nørrebro opstod der behov for gods til og fra bydelen, og gods-komplekset blev opført lige efter 1. verdenskrig. Jernbane-gods ebbede efterhånden ud, og i 1982 blev gods-komplekset brugt af De Danske Fragtmænd, indtil firmaet gik konkurs i 2001.

Sønderjysk gård fredes

En firlænget gård på Ollingvej i Rødding Kommune i Sønderjylland er indstillet til fredning. Gården, der er fra midten af 1860'erne, omfatter også en have fra ca. 1900 og en pikstensbelagt gårdsplads.

Det Særlige Bygningssyn finder, at gården har de kulturhistoriske, herunder arkitekturhistoriske værdier, der kan begrunde en fredning. Forslaget er nu sendt i offentlig høring.

Gården er en meget velbevaret og helstøbt repræsentant for de grundmurede gårde, der i midten af 1800-tallet afløste bindingsværksgårdene. Gården er usædvanlig uændret både i stuehuset og i avlslængerne med et bevaret karlekammer,

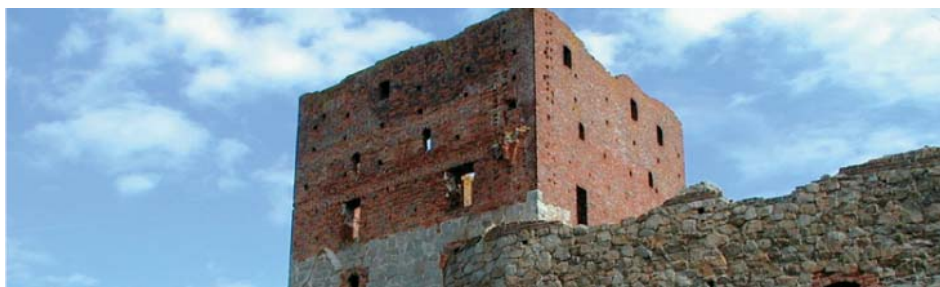
roerum, kostald, åben lade og lokum.

Ollingvej 1 indgår som en af flere bygninger i "Hygum Hjemstavns-gård", hvis målsætning er at repræsentere landbrug,

landsbyens håndværk og husførelse fra perioden 1860-1960. På Ollingvej 1 er det hensigten at vise landbrug m.m. fra perioden 1860 til ca. 1920.

Den nuværende beboer, Peder Conradsen, overtog gården i 1940 og har drevet den efter de gamle principper. Både jord, dyr og bygninger blev passet med omhu. Slægtens forståelse og respekt for de gamle traditioner og værdier betyder, at Hjemstavns-gården i dag står som et sjældent velbevaret gårdsanlæg.

Der er planer om på et tidspunkt at indrette stuehuset til udstillingsformål.

14 ruiner istandsat i 2005

14 monumenter har været under istandsættelse i 2005. I alt er der udført arbejder for 5 mio. kr., hvoraf de 3 mio. kr. er anvendt i forbindelse med en særlig indsats for restaurering af fortidsminder. Kulturarvsstyrelsen har ansvaret for istandsættelserne, som udføres af Nationalmuseet.

Christiansborg, København

Ruinerne under Christiansborg har det skidt, fordi styringen af klimaet i ruinkælderen ikke har været optimal. For høj temperatur og for lav luftfugtighed har medført, at der er sket udtørring, og der er sket saltsprængninger i murværket. Derfor har fundamentene nogle steder mistet deres bæreevne og partier af murværket er i opløsning. I 2005 har geotekniske undersøgelser analyseret undergrundens bæreevne, og istandsættelse fortsætter i 2006.

Asserbo Ruin, Nordsjælland

Asserbo er fra 1100-tallet og blev kronogods i 1560. I begyndelsen af 1700-tallet blev Asserbo opgivet på grund af sandflugten i området, som lagde de omkringliggende landsbyer øde.

I 2005 er der udbedret skader på nordfløjen. På sydfløjens nordmur er der sat sikringsarbejder i gang. Den spinkle murkerne er revnet flere steder og truer med at vælte.

Dronningholm, Nordsjælland

Borgen kendes fra Valdemar Atterdags tid, hvor den var i kronens eje. Herefter

forlevedes den til stormænd indtil 1557, hvor lensmanden på København fik lov til at hente materialer "fra det forfaldne hus på Dronningholm". Der er foretaget udbedring af genopståede skader i Palladiets portområde og i nordfløjens vestende. Partier med løst murværk er fastmuret, og løse/ødelagte fuger er udbedret.

Kelstrup, Odsherred

Middelalderligt stenhus fra 1300-tallet placeret på en mindre banke. Ruinen har bevaret mange bygningsdetaljer. I 2005 er istandsat facader og murværk. Den østlige del af muren er afrenset, og facadeflugterne frilagte.

Præstegade 23, Kalundborg

Huset er det bedst bevarede senmiddelalderlige stenhus i Danmark. Det er bygget omkring 1490. Det har været præstegård, hospital og husvildebolig og har siden 1905 været ejet af Nationalmuseet. I 2005 har man udbedret skader som følge af, at husets vestgavl er stærkt eksponeret for vestenvinden. Mange fuger var stærkt udvaskede. Gavlen er efterfuget, og løse sten på gavlkammen er fastmuret.

Midtfarvandsvarden, Sprogø

Varden på Sprogø indgik i kortlægningen af Danmark og betegner midtpunktet mellem Fyn og Sjælland. Den var tæt på sammenstyrtning på grund af uheldig vedligeholdelse. I 2005 er sprængte teglsten erstattet af nye i samme farve og størrelse, og hele varden er efterfuget med en mørtel som den oprindelige.

Vordingborg Slot, Sydsjælland

Vordingborg Slot har været en af Danmarks største kongeborge. I ringmuren indgår Gåsetårnet, som er det bedst bevarede af vore tre middelaldertårne med tag. I 2005 er sidste del af vestre ringmur istandsat. De mange detaljer, der fortæller om flere byggefaser, er sikret og markeret. Afslutningsvis er terrænet omkring vestre ringmur reguleret og rettet. "Søjlehallen" har fået udbedret skader, og de to nordlige søjler er blevet sikret ved genopmuring af manglende partier.

Ladby Kirke, Sydsjælland

Kirkeruinen indgår i områdets historiske bevidsthed, og der holdes friluftsgudstjeneste hver sommer. Herlufsholm kostskole og andre skoler har årlige udflugter til kirkegården.

Der er i 2005 arbejdet på skibets syd-, vest- og nordmur. Murene var i stærk opløsning, og særligt på ydersiderne er der meget få sten på oprindelig plads.

Hammershus, Bornholm

Hammershus er Nordeuropas største borgruin. Den har siden udgravningen i 1800-tallet været under løbende vedligeholdelse. Derfor er der bevaret betydelige partier med synlige middelalderlige overflader. I 2005 har man stabiliseret for udskridning på Batteriet Katten, genoplagt skyttegang ved Vestre runddel og opsat stillads på Manteltårnet som forberedelse til restaureringsarbejde i 2006.

Læs videre næste side

fortsat fra side 6

Store Krudtmagasin, Christiansø

Midt på Christiansø ligger ruinen af det store krudtmagasin. Magasinet består af et stort, hvælvet rum og en adgangsbygning. Hvælvet over selve magasinet er delvist nedstyrtet. Ruinen har aldrig været vedligeholdt, og det resterende del af hvælvet truer med nedstyrtning. I 2005 er der gennemført en restaurering af hvælvet med bl.a. genopsætning af nedfaldne sten. Samtidig er der indledt et pilotprojekt til sikring og restaurering af fæstningsmurene.

Engelsborg, Lolland

Engelsborg orlogsværft er et af de meget få middelalderlige værfter, der er helt eller delvist bevaret. Først efter frigraavnin-

gen i 1940'erne begyndte bygningsdelene at forfalde. Istandsættelsen skal sikre bygningsdetaljer, der er under hastig nedbrydning. I 2005 er der sket større istandsættelser på den vestre flankemur, bl.a. det nordligste skydeskår. Facader er visse steder rekonstrueret. Ved Østre flankemur er der udført arkæologiske undersøgelser med henblik på bl.a. at undersøge murens fundament. En sten-sat brønd er frigravet. Der er siden 2001 anvendt ca. 2,7 mio. kr. til istandsættelsen, der nu er afsluttet.

Søbygård, Ærø

Søbygårds bevarede voldsted fra 1580 er etableret af Hertug Hans, mens Ærø hørte til hertugdømmerne. I 2005 har man videreført omsætning af ladegårdens stensætning mod møllesøen.

Trøjborg, Sønderjylland

Det ældste Trøjborg blev opført i 1300-tallet. I 1580 opførtes et slot, der blev brudt ned i 1854. Kælderstokværket og sydfacaden blev dog ikke fjernet. Ruinen er med sine voldgrave i det flade landskab af stor værdi. I 2005 har man restaureret løst murværk under trappen til kælderen. Desuden er hvælvkapperne og deres forbindelse til murene i sydfløjens kælder istandsat.

Tønderhus slot, Tønder

Tønderhus Slot er opført 1511-1601. Slotet var et trefløjet anlæg, men blev revet ned i 1750, undtagen et tøndehvælvet kælderrum og porthuset. I 2005 har man fjernet vinteroverdækning efter istandsættelsesarbejde i 2004. arvsareal af national betydning".

Nedblæst gård sat i stand

En firlænget gård på Samsø var for få år siden ramt så hårdt af forfald, at Kulturarvsstyrelsen overvejede at ophæve fredningen. Men i dag står Kræmmersgård i Mårup som en sund, nypudset bygning med nyt stråtag. Gården ser stort set ud, som da den oprindeligt blev opført i 1727.

Forvandlingen skyldtes ikke mindst, at gården fik en ejer, der ønskede både at arbejde og betale for at bevare de arkitektoniske og kulturhistoriske værdier, der var årsag til, at den gamle bondegård blev fredet i 1973. Og dermed kunne Kulturarvsstyrelsen gå ind i projektet med betydelige støttemidler. I alt har Kulturarvsstyrelsen støttet genopbygningen med 628.000 kr. af den samlede istandsættelse på næsten 1,3 mio. kr.

Dermed blev der mulighed for at restaurere på en måde, så man bevarede så meget som muligt af det originale materiale.

"Man vil i dag kunne se mange steder på træværket, at vi nænsomt har repareret

Foto: Per Kristensen

med nyt træ, men kun hvor der ikke var gammelt træ, man kunne anvende. Og alt er opført, som man ville have gjort det i 1700-tallet. Det er blevet et flot resultat, og i dag er vi lykkelige over, at vi ikke bare gav tilladelse til at rive det ned. Gården er et unikum," siger arkitekt Arne Høi, Kulturarvsstyrelsen"

"Det samme gælder mange af de andre fredede bygninger på Samsø. For øjeblikket er flere engagerede ejere i gang med større restaureringsprojekter sammen med øens håndværkere, der udfører usædvanlig fint restaureringshåndværk", siger Arne Høi.

Det var primært orkanen i 1999, der var årsag til bondegårdens sammenbrud. Orkanen væltede nærmest nordlængen, og dele af taget blev blæst af. Dermed begyndte yderligere forfald på de tre fredede bindingsværkslænger. Den tidligere staldlænge – nordlængen – var endda ved at vælte ud over vejen og blev kun holdt fast af en stålwire, der var spændt rundt i bygningen indvendig.

Kræmmersgård har i generationer været beboet af familien Kræmmer indtil midt i 1980'erne. Siden har den været indrettet til sommerrestaurant og antikvitetsforretning. Men den nuværende ejer bruger stuehuset som bolig. Der er ingen aktuelle planer for, hvad de restaurerede længer skal bruges til.

Byhus affredes

Et byhus på Brogade 10 i Køge skal have ophævet fredningen.

Kulturarvsstyrelsen har forelagt forslag til Det Særlige Bygningssyn om at ophæve fredningen af forhuset, fordi huset ikke længere har de fredningsværdier, som det havde på fredningstidspunktet. Det Særlige Bygningssyn er enig og mener ikke, at det giver mening at forsøge sig med en omfattende retablering af bygningen i den konkrete sag, og anbefaler derfor at ophæve fredningen.

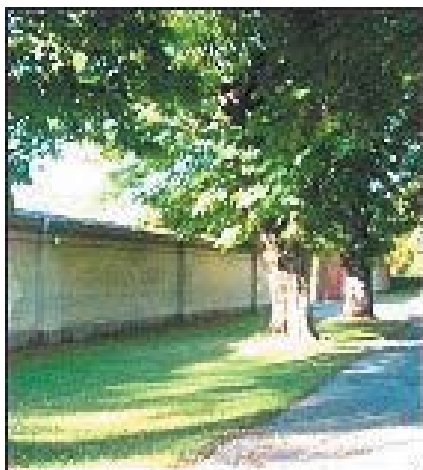
Bygningen blev fredet i 1919, men siden er den blevet ændret adskillige gange. Den tidligere karakteristiske bindingsværksbygning er omfattende ændret både ind- og udvendigt. Blandt andet blev bygningens frontkvist med luge allerede før 1941 erstattet af en uskøn bred

kvist med to vinduer. Det oprindelige bindingsværk i facadens 1. sal er ødelagt med isætning af højere vinduer. Og ved de efterfølgende ændringer er hele stueetagens bindingsværksfacade fjernet og erstattet af en moderne facade. Hele stueetagen og kælderen er fuldstændig ombygget.

Mur og bro fredes

En bro og tre mure med porte er indstillet til fredning på Refugiet Fuglsang på Falster. Det Særlige Bygningssyn mener, at broen og murene skal fredes, og forslaget er nu sendt i høring. Man finder, at mure og bro indgår i en fredningsmæssig helhed, som danner en visuel "optakt" til hovedbygningen. Bygningssynet anbefaler, at man ved lejlighed genopsætter de manglende jernporte i murene.

Fuglsangs historie går tilbage til 1400-tallet, men den eksisterende hovedbygning er opført 1868-69 af J.G. Zinn og placeret på det voldsted, hvor Fuglsang har ligget siden midten af 1500-tallet. Fuglsang blev i 1947 skænket af de daværende ejere, familien Neergaard, til Det Classenske Fideikommiss, der i dag driver et refugium i hovedbygningen.

Fuglsangs hovedbygning blev fredet i 1983, mens voldstedet, herunder borgbanken og voldgraven samt de to broer, blev fredet efter naturbeskyttelsesloven i 1969. Nord for hovedbygningen vil der inden for de nærmeste år blive opført et nyt kunstmuseum som led i første etape af et planlagt "Kulturcenter Fuglsang". Nybyggeriet har ingen betydning for fredningsudvidelsen, da byggefeltet friholder såvel den fredede hovedbygning som murene og tre bevaringsværdige bygninger i nærheden.

Hjemmeside til industri-kultur '07

Industrikulturens År 2007 har lige åbnet en hjemmeside på adressen www.industrikultur07.dk.

Projektet støttes af Kulturministeriet og Kulturarvsstyrelsen som led i satsningsområdet "Industri-samfundets kulturarv".

På hjemmesiden kan man i et stramt rødt-sort-hvidt design læse om, hvorfor museer, kulturinstitutioner, virksomheder, organisationer m.fl. vil sætte spot på industrikulturen i 2007 med et væld af spændende og nytænkende aktiviteter.

Der er også en foreløbig oversigt over projekter, en invitation til at blive partner eller sponsor for industriåret, pressemateriale og en særlig afdeling med idéer og vejledning til de kommende arrangører. Inden længe åbner der desuden en arrangementskalender, hvor institutionerne kan indtaste deres aktiviteter.

Industri Kultur 07 udgiver endvidere et elektronisk nyhedsbrev, som man kan tilmelde sig fra hjemmesiden. Sekretariatet for Industri Kultur 07 har til huse på Nationalmuseet, tlf. 33 47 34 27.

